

*І. О. Іртищева,
д. е. н., Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського,
О. О. Друца,
студент, Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У статті здійснено аналіз інвестиційної діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні та його вплив на національну економіку. Доведено, що в останній час ЄБРР є найбільшим інвестором.

The paper analyzes the investment activity of the European Bank for Reconstruction and Development in Ukraine and its impact on the national economy. It is proved that the lasttime the EBRD is the largest investor.

*Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, іноземний інвестор.
Key words: investment, investment, foreign investor.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблеми інвестування економіки завжди знаходились у центрі дослідження економістів. Це пов'язано з тим, що інвестиції стосуються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання в цілому. В наш час вони виступають важливим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, структурних зрушень в економіці, зростання науково-технічного прогресу, підвищення якості та міжнародної конкурентоспроможності товарів. Активізація інвестиційного процесу є одним із надійніших механізмів соціально-економічних перетворень.

Актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Ряд наступних позитивних кроків у цьому напрямі вже здійснено.

1. На сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні.

2. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

3. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його інвестицій

в натуральній формі або у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів від інвестицій у грошовій або товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків і інших коштів у іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення іноземних інвестицій.

4. Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

5. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

6. Для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

7. З метою сприяння залученню й ефективному використанню вітчизняних та іноземних інвестицій для забезпечення розвитку економіки України, прискорення її інтеграції в європейську і світову економічні системи, забезпечення права приватної власності і права на підприємницьку діяльність утворено Раду вітчизняних та іноземних інвесторів при Президенті України. Очолив зазначену Раду Президент України.

8. З 1 січня 2012 року набрав чинності Закон України № 2623 "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проєктів за принципом "єдиного вікна". Цей Закон визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підго-

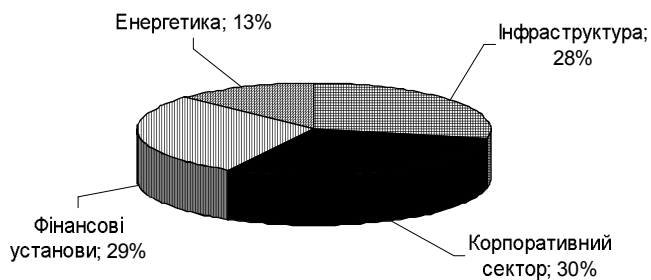

Рис. 1. Галузева диверсифікація проектів ЄБРР в Україні *

* Європейський банк реконструкції та розвитку. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ebrd.com/pages/country/ukraine.shtml>

товкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна".

9. Міністерством економічного розвитку і торгівлі України розроблено проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про режим іноземного інвестування" щодо визначення строку подання інвестором документів для державної реєстрації іноземних інвестицій, перереєстрації у випадку зміни власника іноземної інвестиції, ануляції реєстрації іноземної інвестиції у випадку вилучення (репатріації) іноземних інвестицій протягом 30 календарних днів після фактичного внесення, вилучення (репатріації) таких інвестицій або зміни власника іноземних інвестицій (законопроект зареєстровано у Верховній Раді України 11.01.2012 за № 9676).

Питання сприяння інвестиціям знайшли своє відображення у Програмі економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава". Зокрема, в рамках програми реформ здійснюватимуться конкретні заходи з покращення бізнес клімату, а саме: удосконалення дозвільної системи, ліцензування, адміністративних послуг, започаткування та ліквідації бізнесу, державного нагляду та контролю, технічного регулювання, формування митних процедур.

Тому дослідження інвестиційних процесів є вельми актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Окремим аспектам інвестиційної діяльності присвячені наукові праці багатьох учених. У вітчизняній економічній науці дана проблематика розглядалася в дослідженнях І.О. Бланка, С.О. Гуткевич, І.Л. Сазонець, Л.В. Тканка, С.В. Федоренка, Б.М. Щукіна та ін. Ці ґрунтовні наукові розробки, в яких узагальнюється інвестиційна діяльність в Україні, міжнародний досвід щодо формування інвестиційного клімату. Проте актуальність даного дослідження визначається необхідністю розкриття конкретних прикладів та пріоритетів у інвестиційну розвитку національної економіки, що є важливою передумовою подолання кризових явищ.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є дослідження інвестиційної діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні та його вплив на національну економіку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Поступове відновлення вітчизняного промислового виробництва та покращення ситуації на ринку праці, поступове покращення ситуації у зовнішній торгівлі демонструє міжнародним експертам та іноземним інвесторам здатність України закріпити позитивну динаміку економічного зростання.

Потенційно наша країна, володіючи значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими та різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним розташуванням, може стати одним із провідних реципієнтів інвестицій.

Серед широкого кола учасників міжнародної інвестиційної діяльності в Україні сьогодні вагоме місце посідає Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР). Він створений у 1991р. 58 країнами і двома міжнародними організаціями для підтримки ринкової економіки і демократії в 27 країнах — від Центральної Європи до Центральної Азії. Україна є членом ЄБРР з 1992 р.

ЄБРР є найбільшим інвестором у регіоні, і, крім виділення своїх коштів, залучає значні обсяги прямих іноземних інвестицій. Банк вкладає капітал, головним чином, у приватні підприємства, як правило, спільно зі своїми комерційними партнерами. Він здійснює проектне фінансування банків, підприємств і компаній, вкладаючи кошти як у нові виробництва, так і в діючі фірми.

За допомогою своїх інвестицій ЄБРР сприяє:

- проведенню структурних і галузевих реформ;
- розвитку конкуренції, приватизації і підприємництва;
- зміцненню фінансових організацій і правових систем;
- розвитку необхідної інфраструктури для підтримки приватного сектора;
- упровадженню надійно працюючої системи корпоративного керування, у тому числі і з метою рішення природоохоронних проблем [4].

Для забезпечення схеми фінансування, що найбільше повно відповідає вимогам проекту, банк користується наступними принципами.

1. ЄБРР фінансує до 35% усіх витрат по проекту, здійснюваному з нуля, або 35% обсягу довгострокової капіталізації вже діючої компанії.

2. Від інших інвесторів, зокрема промислових, потрібні значні внески в акціонерний капітал у відношенні проектів, здійснюваних з нуля або нових спільних підприємств, коли потрібно спеціальна технічна й управлінська кваліфікація.

3. На проекти в приватному секторі надається не більш 2/3 суми коштів, що запозичуються, і не менш однієї третини акціонерного капіталу.

4. Банк не надає фінансування інвесторові на придбання уже випущених акцій або таких, що знову випускаються.

5. Акціонерний пай спонсорів не обов'язково має форму тільки готівки, він може надаватися у вигляді устаткування, механізмів, техніки і т.д.

До корпоративного сектора (рис. 1) входять АПК, оброблювальна промисловість та сфера послуг, нерухоме майно та туризм, зв'язок. Сектор енергетики включає природні ресурси та електроенергетику. До складу фінансового сектора включають інвестиційне фінансування дрібних та середніх підприємств, що здійснюється по каналах фінансових посередників. Сектор інфраструктури складається з муніципальної та екологічної інфраструктури, транспорту.

У 2011 році в Україні банк уклав 41 угоду на загальну суму 1,02 млрд євро (другий за величиною фінансовий результат з початку роботи в Україні в 1993 році). Порівняно з попереднім роком ЄБРР наростив обсяг капіталовкладень в українську економіку на 7,1%.

У 2011 році банк переніс основний акцент на приватний сектор, в якому 35 підприємств і п'ять фінансових установ отримали допомогу у вигляді фінансування з боку ЄБРР [5]. Перелік основних проектів поданий у табл. 1.

Крім того, в 2011 році ЄБРР здійснив 16 інвестицій в акціонерний капітал фінансових установ і підприємств, що є рекордом для фінансових установ в Україні. Разом із тим, єдиною угодою, підписаною в державному секторі, був най-

більший наразі проект у сфері відновлюваної енергії — кредит "Укргідроенерго" на 200 млн євро на модернізацію гідроелектростанцій на річці Дніпро. ЄБРР також нагадує, що фінансування агропромислового комплексу в 2011 році в рамках 12 угод досягло суми майже в 190 млн євро, тоді як у секторі природних ресурсів були підписані 5 проектів на загальну суму 105 млн євро. Майже 190 млн євро були виділені банківському сектору України за допомогою різних інвестицій, операцій із довгостроковими борговими зобов'язаннями і торгових гарантій [5].

Для Миколаївщини дуже цікавим є проект співробітництва ЄБРР із ТОВ СП "Нібулон", що відбувся у 2010 році. Даний проект передбачав надання кредиту у розмірі 50 млн дол. США. Реалізація цієї угоди дозволила компанії створити об'єкти зберігання і перевезення зерна по Дніпру, по якому вантажоперевезення активно не здійснюються. Перевезення вантажів не по залізничним або автомобільним дорогам, а по внутрішніх водних шляхах набагато енергоефективніше, і завдяки цьому проекту водним транспортом здійснюється перевезення від 500 тис. до 1 мільйона тонн зерна, що дає щорічну економію викидів CO₂ на рівні 13 тис. тонн.

Станом на березень 2012 року в Україні на різних стадіях розвитку (за участі ЄБРР) перебувають 7 проектів на загальну суму 489 млн дол. США.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши результати діяльності ЄБРР в Україні в 2011 році, можна зробити висновок, що Європейський банк реконструкції і розвитку і надалі залишається найбільшим інвестором у регіоні, та, окрім виділення своїх коштів, залучає значні об'єми прямих іноземних інвестицій.

Більшість угод, здійснених банком протягом досліджуваного періоду, стали прямими угодами з українськими компаніями. Підтримка України з боку ЄБРР також вилілася в низку непрямих інвестицій, реалізованих по каналам фінансових посередників (наприклад, участь у капіталі АТ "Укрсиббанк").

В Україні, які раніше, не вирішено багато проблем (проблеми реальної боротьби з корупцією та дискримінацією), які негативно позначаються на сприйнятті країни за кордоном, а фактично на її потенціалі як одержувача прямих іноземних інвестицій. Ще одним завданням для України є задача заміни зношених і морально застарілих виробничих фондів та інфраструктури новим або реконструйованим і більш ефективним обладнанням, застосування якого дозволить підвищити природоохоронні показники, якість і надійність робіт.

Література:

1. Бланк І.А. Основы инвестиционного менеджмента. В 2-х томах / Бланк І.А. — К.: Ника-Центр, Эльга-Н, 2001. — Т. 2 — 511 с.
2. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент: підручник / Бланк І.О., Гуляєва Н.М. — К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2003. — 398 с.

Таблиця 1. Перелік проектів, що фінансуються ЄБРР в 2011 році

№	Назва проекту	Сектор економіки	Короткий опис проекту	Обсяг фінансування ЄБРР / Сума проекту
1	ТОВ «КУБ-ГАЗ»	Природні ресурси	Розробка газоконденсатних родовищ в Луганській області до 2013р.	40 / 108 млн дол. США
2	Отель «LEIPZIG» (м.Київ)	Майно	Реконструкція	30 / 79,8 млн дол. США
3	ГЛОБІНО	Сільське господарство	Модернізація та розширення виробничих потужностей м'ясопереробного заводу	25 / 91 млн дол. США
4	ПАТ «Страхова компанія «Універсальна»	Небанківські фінансові установи	Рекапіталізація	85 млн грн.
5	ТОВ «Інтерлизінвест»	Транспорт	Позика на купівлю 3000 гразових вагонів	90 / 300 млн дол. США
6	АТ «УКРЕКСІМБАНК»	Банківські установи	Кредит для фінансування інвестицій по підвищенню енергоефективності дрібних та середніх підприємств	50 млн дол. США
7	Група компаній «AIR LIQUID»	Виробництво та послуги	Будівництво та експлуатація заводу із сепарації повітря (м. Єнакієво)	85 / 100 млн євро
8	SADOVAYA COAL RECYCLING	Природні ресурси	Фінансування виробництва з переробки вугілля	36 / 48 млн дол. США
9	ПАТ «УКРСИББАНК»	Банківські установи	Підписка на нові прості акції ВАТ «УкрСиббанк»; участь у капіталі	25,5 / 170 млн дол. США

Складено за даними офіційного сайту Європейського банку реконструкції та розвитку [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ebrd.com/saf/search.html?type=project&country=Ukraine>

3. Гуткевич С.О. Інвестування: теорія і практика: навчальний посібник / Гуткевич С.О. — К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2006. — 234 с.

4. Державна служба фінансового моніторингу України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/print.php?what=art&id=600&cat_id=189&lang=uk

5. ЄБРР наростив вкладення в Україну на 7,1%. Економічна правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу до статті: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/01/13/312742/>.

6. Європейський банк реконструкції та розвитку. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ebrd.com/pages/country/ukraine.shtml>

7. Закон України "Про інвестиційну діяльність" № 1561-XII (із змінами та доповненнями) від 18.09.91 р.: www.rada.gov.ua

8. Сазонець І.Л. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник / Сазонець І.Л., Джусов О.А., Сазонець О.М. — К.: Центр учбової літератури, 2007 — 307 с.

9. Тканка Л.В. Система інноваційно-інвестиційних фондів в Україні / Тканка Л.В. // Фінанси України. — 2009. — № 1. — С. 68—72.

10. Федоренко С.В. Проблеми залучення іноземних інвестицій і розвиток економіки України / Федоренко В.Г. // Про приватизацію: Держ. інформ. бюл. — 2009. — № 2. — С. 3—6.

11. Щукін Б.М. Інвестиційна діяльність / Щукін Б.М. — К.: МАУП, 2008 — 216 с.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2012 р.